

Den rytmiske musiks vilkår siden slutningen af 60'erne

af *Petur Mohr Reinert*

De færøske rytmiske musikere har organiseret sig inden for de seneste 2 år. Petur Mohr Reinert er rockmusiker og formand for FUT, Færøernes Underholdningsmusikerforening, som er ved at opnå status som fagforening. Her giver han en oversigt over udviklingen – 20 år med ups and downs for den levende færøske musik.

Petur Mohr Reinert

(foto Arne Kjær)

Musikernes og også musikkens vilkår er tæt forbundet med mange faktorer: økonomi, musiktradition, radio og TV og hvordan de forvalter deres opgave som toneangivende og oplysende instanser for lytterne og for de udøvende musikere. Spillestederne og den interesse som arrangører har for musik, eller profit, er også en afgørende faktor; ligeledes myndighedernes interesse og vilje til at støtte og skabe grundlag for et sundt og godt musikmiljø. Dertil kommer samfundets størrelse og beliggenhed.

Alle disse faktorer er medvirkende til, hvad færøsk musik og musikliv er blevet og ikke blevet til. Derfor er det svært at stille tingene op hver for sig, men det er mest hensigtsmæssigt.

Musikere og publikum.

Fra rock til country til?

Genfødsel for rockmusikken

Da jeg startede med at spille offentligt til dans i begyndelsen af 1971, havde der været en ret død periode i det levende musikliv – nemlig efter de mange grupper, der sidst i 60'erne var fulgt i kølvandet på »The Faroe Boys«, det første rigtige rockorkester på Færøerne.

Disse grupper havde skabt en tradition for levende musik, selv om de, med undtagelse af The Faroe Boys, ikke skrev deres musik selv, men spillede kopier af tidens musik. Og alle genrer var så at sige repræsenteret.

I 1969 begyndte man at have diskotek på de steder, som ellers havde haft levende musik. En discjockey var meget billigere at hyre end et band, så der gik ikke ret lang tid, før der kun var et par grupper tilbage.

Men den tradition, som den levende musik havde skabt, var heldigvis groet så fast, at det ikke varede længe, før publikum begyndte at udeblive fra diskotekerne og forlangte levende musik igen.

Det gav muligheder for de grupper, som havde holdt sig i live i diverse kældre, og selvfølgelig for de unge musikere, der var vokset op uden mulighed for at kunne gå ud og spille.

Op igennem 70'erne og i begyndelsen af 80'erne voksede antallet af grupper stærkt, og det blev næsten utænkeligt med dans uden levende musik – med undtagelser selvfølgelig.

Ensporing

Det var også i denne periode, at man begyndte at lave musik selv og fik den udgivet på plade eller bånd.

I den første del af perioden var der stor variation i musikken der blev spillet. Den spændte over jazz, rock, pop, country, dansemusik osv.

Alle havde mulighed for at spille det, de ville, og radioen sørgede godt for en ret varieret musikprogramlægning.

Men i midten af perioden var det ligesom om, det hele begyndte at flyde lidt ud. Nye navne dukkede op på den internationale scene, som spillede mere blød musik, og radioen blev mere og mere ensportet i sine musikprogrammer. Det medførte, at flere og flere begyndte at bevæge sig over mod country stilen og slap deres gamle element. Til sidst var der kun ganske få grupper, der spillede rock.

Musikerne har nok deres store del af skylden for, at denne ensporing fik lov at gå så vidt. Vi har ikke holdt nok fast ved vores rødder og har affundet os med dansearrangørernes krav om, at der skulle spilles »dansemusik« i deres lokaler. Her mener jeg pop og Country & Western musik, altså dansemusik der kunne accepteres af så mange som muligt, og ikke 'dansbar musik' som sådan.

Dette har igen haft sin bivirkning. Folk er blevet vant til, at der er den samme slags musik på alle stederne, og det har bevirket, at flere lokaler har været nødt til at lukke. Folk går de steder, hvor man regner med mange mennesker. Og det er bare blevet sådan

her, at man vil hellere stå som sild i en tønde og danse en kollektiv skubbedans til en hvilken som helst musik, bare den er kendt, end at sidde ned eller have god plads i et, til en selv passende miljø. Dette, som desværre er blevet vanedannende, har gjort det næsten umuligt at skabe nogle miljøer, der er til gavn for musikken og dens mangfoldighed.

Dog er der ved at ske noget nu, efter at man er begyndt at holde jazz, blues og folk-festival hvert år, og efter at FUT er begyndt at arrangere nogle koncerter. Internt i musikmiljøet giver det nogle forhåbninger om bedre tider.

Den økonomiske situation

Hyren i 1971 – og i 1987

De færøske arrangører er ikke så heldigt stillede, at de kan sælge øl og spiritus og derved øge indtægterne betydeligt, som de danske kan. Det forbyder den middelalderlige rationeringslov, vi har her på øerne.

Dette gør også sine store indhug i musikernes budgetter.

Men udviklingen har ikke gjort det bedre for os, tværtimod. Den musikalske og måske særlig den lyd-mæssige udvikling har gjort det meget dyrere at anskaffe sig anlæg og instrumenter. Alting er steget, ikke kun billetter til vore engagementer, men hotel, transport osv. Vores gage er derimod ikke steget ret meget.

Det kan ses af følgende eksempel:

Arrangement i 1971:

(gennemsnitligt billetsalg: 400 pr. aften)

400 bill. á kr. 7,- kr. 2.800,-

Hyre 2,75 pr. bill. kr. 1.100,-

Rest kr. 1.700,-

Heraf skulle arrangøren betale kontrollører, oftest 3, + 1 billetsælger á ca. kr. 50,-. Det var pålagt arrangøren at betale 25% i skat af brutto. Alle indtægter ellers var skattefrie, da man havde den forlystelses-skat, som senere skal blive omtalt.

Petur M. R. på bas, med sin gruppe Devon til jazz, folka og blues festivalen i Nordens Hus 87 (foto Arne Kjær).

FUT-koncert på Skansin under Olai festlighederne 86 (foto: Ole Wich).

Arrangement i 1987:

(gennemsnitligt billetsalg: 400 pr. aften)

400 bill. á kr. 60,- kr. 24.000,-

Hyre kr. 4.500,-

Rest kr. 19.500,-

Samme antal kontrollører og billetsælgere som tidligere, og som får ca. kr. 300,- hver. Forlystelsesskatten er afskaffet, og alle får lønnen udbetalt som A-indtægt, medmindre man er registreret som arbejdsgiver og derved også regnskabspligtig.

Som det fremgår står arrangøren tilbage med en procentvis meget større del af overskuddet, mens vores hyre forholdsvis er faldet til ca. halvdelen af, hvad den var i 1971.

Men det, som har været den største bagdel for musikerne, er den frihed, som vi mistede med den nye skattelov. Hvor man før kunne færdes frit omkring i bands og ensembler af forskellig slags, og hvor de penge, man fik, var beskattede, er man nu tvunget til at have bogholderi for hvert lille arrangement, man har været med til. Og i og med det at indtægten er A-indtægt, kommer det ofte til at betyde en meget større trækprocent for den enkelte, eftersom ingen

kan leve af at spille alene, men må have sit borgerlige job også.

Skattelovgivning med drastiske følger

Den gamle skattelov var for musikernes vedkommende meget vellidt. Man var ikke tvunget til at holde styr på, hvorfra hver eneste krone kom eller gik hen, og man var fri for alt papirusseriet, som bogføring og årsregnskab giver.

Dertil kom så den frihed, som musikerne havde. Man kunne møde nogle musikere en aften, som man fik lyst til at spille sammen med en aften eller to, og så gjorde man det. Der er mange gode grupper, som er opstået på den måde.

I april 1984 blev skatteloven ændret, og et godt bevis for hvor ufordelagtig den nye lov var, er det drastiske fald i antal af grupper.

Inden lovændringen i 84 var der omkring 50 grupper, som spillede fast (jvf. Færøernes kun 45.000 indbyggere). Dertil kommer så de mere eller mindre faste bands, som kun spillede lejlighedsvis, men som ikke var mindre betydningsfulde for musiklivet, tværtimod.

1. juni 1984, altså kun to måneder senere var der

kun ca. 15 faste grupper og ingen løse ensembler. To måneder senere, i august, var der kun 8 grupper tilbage.

Denne tilstand holdt ved i ca. et år, og foruden at det skabte stor ærgrelse, både blandt publikum og musikere, forårsagede det en del sorte jobs, som senere kostede mange grupper og musikere store bagsmæk i skat.

Told på kultur

Tolden på instrumenter og udstyr har også sin indflydelse på vor økonomi.

Tidens musik og lydkrav gør, at det bliver nødvendigt med mere og dyrere anlæg. Og så gør vores beliggenhed det sværere at få del i tilbud og den brugt-varehandel, der er til stor hjælp, især for de nye bands.

Tolden er på 47% for håndinstrumenter og 62% på alt det elektroniske, forstærkning osv. (alt swif told, dvs. tolden bliver beregnet, efter at fragten er lagt oveni).

Til sammenligning kan tilføjes, at man i Danmark har afskaffet tolden og nu kun har moms. På Island er der ingen told, på samme måde i England.

Dette afholder mange fra at spille. Den del som den færøske statskasse får, er så lille for dem, men så stor for os, at det er ufatteligt, at myndighederne endnu ikke har indset, hvilken ødelæggende effekt det har på hele musiklivet.

Den samlede statsindsægt i told for musikinstrumenter er kun ca. 1 mill. kr. Det er ikke det store, når finansloven er på 1,5 mia. kr. Men den mio. kr. er meget for de få, der køber instrumenter.

Levende musik – fremtidsmusik?

FUT – Føroya Undirhaldstónleikarafelag

I 1985 da jeg kom tilbage til Færøerne efter 4 års ophold i udlandet, var situationen meget kritisk. Man huskede tilbage på den tid da vi begyndte at spille, hvor den levende musik var ved at uddø, og vi var

nogle der hurtigt blev enige om at et eller andet måtte gøres.

Vi fik samlet nogle musikere sammen, og vi tog initiativ til at starte en forening, der kunne varetage musikernes interesser og arbejde for at bedre vilkårene hos musikerne.

Der blev holdt stiftende generalforsamling, og foreningen var født og en bestyrelse på 5 blev valgt.

Vores første opgave var at få Landsstyret i tale vedrørende den katastrofe, der var ved at ske inden for musiklivet.

Da man i landene rundt om os regner musik for kultur, blev vi enige om at det måtte være kulturministeren vi skulle tale med. Og det gjorde vi så. Det blev til mange møder med ministeren, men også med hele Landsstyret.

Vi havde fuld opbakning fra de andre musikerforeninger samt ledelsen for den nationale musikskole, der lige var startet.

Vi fik også løfter om at forholdene skulle blive ændret, men endnu er der ikke sket noget. Vi har holdt panelmøder, skrevet i aviserne og afsløret de brudte løfter, men det har heller ikke hjulpet. Det sidste vi har gjort er, at vi har skrevet direkte til Lagtinget og bedt tinget om at pålægge Landsstyret at komme med et lovforslag, så nu venter vi i spænding på, hvad der vil ske.

Selv om vi endnu ikke har kunnet vise noget resultat på den front, så har der været stor opbakning bag FUT. I dag er der omkring 200 medlemmer, og vi arbejder på at få de klassiske musikere med også.

Vi har hjulpet grupperne med kurser i regnskabsføring, fået sat en minimumstakst på de forskellige engagementer, og vi er næsten færdige med forhandlinger med arrangørerne om en overenskomst, som gør os til en fagforening, med de rettigheder og den styrke det giver. Så vi begynder at tro på fremtiden igen, og vi føler nu, at vi står så godt sammen, at vi også har styrken til at få de ting gennemført, som skal til for at musikken igen skal blomstre på Færøerne.